

уповноважених на здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх.

Строк досудового розслідування у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх в умовах воєнного стану продовжується керівником органу прокуратури, визначеним п. 9 ч. 1 статті 3 КПК, за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором, або прокурора [2].

Отже, кримінальним процесуальним законодавством в умовах воєнного стану передбачено можливість доступу особи до правосуддя, що є позитивним. Однак, вважаємо, що забезпечення та захист прав дитини у КПК України не достатньо відображено і потребує удосконалення, з урахуванням найкращих інтересів дитини. На наш погляд, розділ IX-1 КПК України – «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану», потрібно доповнити з урахуванням положень статті 40 Конвенції ООН «Про права дитини», такий порядок здатний оптимізувати діяльність органів досудового розслідування у прийнятті важливих рішень та забезпечити дотримання прав дитини в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Воєнний стан. Вікіпедія : [сайт]. URL: <https://wiki.legalaid.gov.ua/i№dex.php/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%>.

2. Кримінальний процесуальний Кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#№3884>.

Матюшенко Олена Іванівна,

завідувач кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат наук з державного управління;
Мостепанюк Людмила Олександрівна,
доцент кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПОКАРАННЯ ЗА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність» від 03.03.2022 № 2108-IX запроваджено кримінальну відповідальність за колабораційну діяльність (ст. 111-1 Кримінального кодексу України (далі – КК). Одним з видів покарання за це кримінальне правопорушення стало позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. У зв'язку з цим змін

заснази і положення статті 55 КК «Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю», адже розширено терміни даного виду основного або додаткового покарання за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених ст. 111-1 КК: позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю призначається на строк від десяти до п'ятнадцяти років.

Видається доцільним проаналізувати сутність і підстави призначення позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, що передбачається як основний або додатковий вид покарання в межах санкцій вказаної норми.

Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю полягає у припиненні на визначений судом строк права перебування на посадах в державних органах та їх апараті, в органах місцевого самоврядування або на посадах підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, якщо надані за посадою повноваження використовувала особа для вчинення кримінального правопорушення. Позбавлення права обіймати певні посади призначається особам, які обіймають посади на будь-яких підприємствах, в установах і організаціях, незалежно від їх форми власності. При цьому ці посади можуть бути оплачувані й неоплачувані, постійні й тимчасові, штатні й позаштатні, виборні й ті, що заміщуються за призначенням, керівні й рядові. Позбавлення права займатися певною діяльністю полягає у припиненні на визначений судом строк права на службову або професійну діяльність, або іншу діяльність, регламентовану відповідними правилами, якщо її здійснення пов'язане із вчиненням кримінального правопорушення.

У ст. 55 КК відсутнє закріплення правових підстав призначення позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як основного та як додаткового покарання, коли воно передбачено у санкції норми Особливої частини КК. Логічно, що в обох випадках підстави мають бути єдині, однакові для призначення як основного, так і додаткового покарання: кримінальне правопорушення вчинено з використанням займаної посади або у зв'язку із зайняттям певною діяльністю, адже використання службового становища, службової, професійної або іншої діяльності, регламентованої відповідними правилами, виступає способом посягання на об'єкт і знаходиться у причинному зв'язку з наслідками, що настали.

З огляду на зміни до ст. 55 КК «Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю» констатуємо, що позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю за вчинення кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України,

передбачених статтею 111-1 КК, призначається на строк від десяти до п'ятнадцяти років. Виникає питання про сутність підстави щодо призначення позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю у випадку вчинення діяння, передбаченого ст. 111-1 КК. За загальноприйнятим правилом, вчинення кримінального правопорушення з використанням займаної посади полягає у використанні або неналежному використанні при його вчиненні службового становища, службових прав і повноважень. Вчинення кримінального правопорушення у зв'язку із зайняттям певною діяльністю полягає у вчиненні кримінального правопорушення безпосередньо пов'язаного зі службовою, професійною діяльністю або іншою діяльністю, регламентованою відповідними правилами. Зловживання службовими або професійними обов'язками, порушення, недотримання чи неналежне виконання їх або інших відповідних правил, що встановлюють права та обов'язки, повинно безпосередньо пов'язуватись із вчиненням кримінального правопорушення.

Іншими словами, цей вид покарання може бути призначений як основний або як додатковий лише за умови вчинення винним кримінального правопорушення з використанням певної посади або у зв'язку із зайняттям певною діяльністю.

Суд може позбавити винного права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю за наявності та інших підстав, лише якщо він обіймав посади або займався діяльністю законно. Якщо винна особа обіймала певну посаду або займалася певною діяльністю незаконно, суд не може позбавити винного робити це законно, оскільки у такому випадку засуджений може продовжувати обіймати певну посаду або займатися певною діяльністю незаконно. Обіймання певної посади або здійснення певної діяльності обов'язково повинні мати юридичні підстави на момент вчинення злочину. Фактичне виконання певних обов'язків або здійснення певної діяльності не створює підстав для призначення даного виду покарання.

Натомість, як впливає з аналізу диспозиції діяння, передбаченого ст. 111-1 КК, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю (ч. 1, 2 ст. 111-1 КК) можуть призначатися особам, які ніколи раніше не обіймали певні посади або не займалися певною діяльністю.

Таким чином, даний вид покарання (і як основний, і як додатковий) повинен призначатися лише у випадках, якщо кримінальне правопорушення було пов'язане з посадою, яку обіймає винний, або з діяльністю, якою він займається.